

HEINZ G. KONSALIK

Mannen zonder
gezicht

band 1

ABCOUDE

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK

Een kleine colonne motorsleden zwoegde over de weg van Augustow naar Sejny. Een ijzige noordenwind blies een sluier mot-sneeuw over het vlakke, boomloze land, dat als een reusachtige nauwelijks glooiende schijf de melkachtig grijze lucht raakte en erin overging.

De jongens zaten dicht op elkaar op de laadruimten en hielden zich aan de houten stijlen vast. Zij staarden met hun door het ijs verstijfde gezichten voor zich uit. Zes uur geleden hadden zij in Suwalki voor een kolonel gestaan en het ridderkruis bewonderd dat uit de kraag van zijn jas van lamsvel hing. Hij had een vaderlijk-streng gezicht getrokken en gezegd: 'Kerels! Nu komen jullie aan het front! Wat jullie thuis op de schietbaan geleerd hebben, wordt ernst! De vijand schiet niet met losse flodders, daar zijn wij nu in het zesde oorlogsjaar wel achter.' Zij hadden om dit bittere sarcasme moeten lachen, want de eerste luite-

nant had hun al eerder gezegd: 'Als de kolonel een grapje maakt... dan moeten jullie lachen, slome duikelaars! Dat heeft hij graag. En misschien krijgen jullie wel een speciale toewijzing drank voor onderweg naar het front!'

Zij hadden werkelijk drank gekregen en verder nog wit geverfde helmen, witte camouflagejassen, een paar machinegeweren, een slee vol munitie en handgranaten.

'Jullie zijn soldaten van de Führer!' had de kolonel als afscheid geroepen. 'Aan het front wachten ze op jullie. Doe je best, kameraden! Sieg Heil!'

Toen waren zij kranig weggemarcheerd terwijl zij een lied van de zwart-bruine hazelnoot zongen. De kolonel keek hen na tot zij tussen de hutten aan de rand van Suwalki verdwenen en hij alleen nog hun jeugdige, bijna kinderstemmen hoorde.

'*Scheisse!*' zei de kolonel met het ridderkruis. Hij greep naar zijn kraag, omklemde het kruis alsof hij er alle lucht uit wilde knijpen. Toen liep hij terug naar zijn kamer en ondertekende het rapport dat door de afdeling administratie van de divisie netjes in vier exemplaren in een vloeiboek was klaargelegd: Vertrek van 57 man vervanging voor de ge-

vechtsgroep Bauer, 170. Inf.-Div., 4.10.1944, 9.20 uur, door de commandant.

Nu reden die 57 jongens zes uur achtereen door de ijzige kou, staarden over het vlakke land en naar de melkachtige lucht en luisterden ingespannen naar het gerommel en de doffe knallen in de verte, die zo nu en dan boven het motorgeronk uit waren te horen. Zij staarden elkaar dan over en weer aan en in hun ogen was angst en krampachtige dapperheid af te lezen. Het front is al te horen. Er wordt op hen gewacht. Op 57 jongens van 17 tot 19 jaar, in zes weken opgeleid, met vier sleden, negen machinegeweren en 300 handgranaten. De vervanging.

In de eerste slee zat Erich Schwabe aan het stuur. Hij was een oude vos, een overjarig frontvarken met zeven verwondingen, had een 'blikwinkel' op zijn borst hangen en werd ondanks dat hij nauwelijks 26 jaar was door de jongens als een vader beschouwd. Toen hij het commando over de vervangingstroepen kreeg, was hij net van verlof thuis teruggekomen, hij had in de kelder van zijn huis gezeten terwijl boven hem de stad in vlammen opging en ook zijn woning werd weggevaagd. Daarna had hij in een overgebleven hoek van

de kelder op een oude mufte matras gelegen, zijn bevende vrouw Ursula in zijn armen. Voor het eerst was hij toen op de gedachte gekomen dat de oorlog wel eens zinloos geworden kon zijn. Hij zei het echter niet, maar drukte Ursula tegen zich aan en ging na zijn tien dagen verlof terug naar Rusland met de kreet van zijn vrouw nog in zijn oren. Die zat in hem gegrift: 'Kom terug, Erich...!'

'Hoe lang duurt het nog, sergeant-majoor?' riep iemand die achter Schwabe liep.

'Nog drie uur!' schreeuwde Schwabe terug.

'Dan zijn wij ijsklompen...'

'Aan het front ontdooien jullie wel. Daar is het warm genoeg!' brulde Schwabe. De slede hobbelde over de weg die door de wind gladgeveegd was als een ijsbaan die in het oneindige uitliep.

Erich Schwabe keek op zijn polshorloge. Er zat een leren bescherming omheen. Al sinds 1940 droeg hij het aan zijn linkerpols. Hij had het in Parijs gekocht, in een klein winkeltje beneden bij de Sacré-Coeur. Van Parijs was het met hem meegegaan naar Griekenland, toen naar Rusland tot vlak voor Moskou en daarna de hele weg terug tot hier in Suwalki. De leren bescherming had hij gepoetst als zijn

schoenen, zijn horloge had zeven verwondingen doorstaan, had nooit gehaperd en was nooit gerepareerd. Een keer was het gestolen door een soldaat eerste klasse toen hij na een operatie nog onder narcose was. De soldaat werd later verplaatst, met een gebroken neusbeen. Maar Schwabe had zijn polshorloge weer terug.

De met ijs bedekte sleden ratelden door de loodgrijze dag. De weg liep nu wat af en de bestuurders moesten de remmen aantrekken, scherpe ijzeren haken boorden zich in het ijs en verminderden de snelheid.

‘Vasthouden!’ schreeuwde Schwabe naar achteren naar zijn jongens. ‘Als de haken breken gaan wij ervandoor als een bobslee!’

De jonge soldaten klemden zich aan de stijlen vast en aan elkaar. Onder hen jankten de ijzeren stangen, de sleden kraakten en schudde als honden die het koud hebben. Erich Schwabe drukte de remmen met alle kracht tegen de weg. Met twee handen omklemde hij het stuur en keek de hellende weg af, die een paar honderd meter verder weer langzaam horizontaal werd, glad als een afgeveegde wit gelakte tafel.

Op dit weggedeelte waren geen oneffenhe-

den. Schwabe kende dit traject. Maar straks, dacht hij, wordt de afdaling zo steil dat wij ervandoor zullen suizen. Met een volle slee is dat beroerd, je vliegt naar beneden als een granaat.

Hij boog zich voorover en staarde naar de gladde ijsvlakte. Op dit ogenblik zag hij het en het was of een ijzeren vuist zich om zijn hart klemde en hem het ademen belette.

Midden op de gladde weg lag een kleine berg ijs. Niet groot, misschien de doorsnee van een soepbord. De berg stak als een eenzame puist op een overigens mooie, onberispelijke huid, boven de gladde baan uit.

Erich Schwabe drukte de remmen in het ijs. Onder hem knarste en trilde het, de slee kreeg enige schokken maar de remmen hielden hem niet. Mijn god, dacht Schwabe, O, mijn god! Ik heb 17 jongens achter mij en zij weten niet wat daar in de verte op de weg ligt. Die kleine ijsbult, die vlakke schijf! Wat wisten zij van de strijdmethoden van de partizanen? 's Winters hakken zij de weg open, leggen een mijn in het gat, gieten er water over en laten het gat dichtvriezen. Alleen als er een voertuig over deze ijsbult rijdt, reageert de ontsteking. Dan barst de aarde open en het

denken heeft opgehouden, het leven, de hoop, alles is voorbij. Slechts een wolk van aarde, ijs en uit elkaar gespatte lichamen blijft over, die een paar seconden later weer op de grond terecht komt en door een volgende sneeuwbuï bedekt wordt als door een rouwkleed.

De slee raasde de weg af, op de mijn toe. Achter hem ratelden de drie andere sleden op afstanden van vijftig meter. De laatste was de munitielee. Daar zat de transportcommandant op, een jonge luitenant, die het in de voorste linie gevallen hoofd van de 10e compagnie moest vervangen.

Erich Schwabe omklemde het stuur alsof hij daardoor de slee terug kon sleuren. Nog een paar seconden, dacht hij. Wij kunnen niet meer remmen. Onze vaart is te groot op deze helling, de ijzeren haken springen gewoon uit het ijs of breken af. Zelfs opzij sturen is onmogelijk – voordat de slee reageert zijn wij al boven op de mijn.

Mijn god, mijn god, dacht Schwabe. ‘Kom terug...!’ had Ursula gezegd. Gegild heeft zij het toen zij naast het coupé-raampje meeliep, het station uit, door sintels naast de rails, haar kousen en schoenen gingen er stuk van. ‘Kom terug...’ En hij had naar haar gezwaaid en

krampachtig gelachen. En hij had op zijn horloge gekeken. Over een uur op zijn laatst zou er weer luchtalarm zijn. Dan zou Ursula weer in de kelder zitten, tegen de vochtige muur gedrukt, het witte gezicht naar boven, en zij zou de bommen tellen en naar het gehuil luisteren... Dat is veraf... dat was dichtbij... nog dichtbij... nu... nu...

Erich Schwabe rukte zijn hoofd naar voren. Luchtalarm, dacht hij. Dat hebben ze geoefend, die kinderen achter mij in de slee. Dat kennen ze, daar zijn ze mee opgegroeid... Vroeger speelde je in de tuin verstoppertje... nu leer je: luchtalarm.

Hij keek bliksemsnel om. Hij keek in de verkleumde gezichten, in de jonge, vermoeide ogen onder de witte helmen, in ogen die hem aanstaarden als een bevroren klacht. 'Luchtalarm!' schreeuwde Schwabe naar deze kindergezichten. Zijn voortgestuwde adem woei over hen heen. 'Luchtalarm!'

Als een schok ging het door de tegen elkaar gedrukte figuren. Een onderdeel van een seconde aarzelden ze, toen wierpen zij zich uit de voortsnellende slee halsoverkop zijwaarts in de sneeuw, zij sloegen om, rolden de helling af of verdwenen met armen en benen on-

der de opgewaaide sneeuw. De volgende twee sleden remden uit alle macht, zwenkten opzij, maakten een draaiende beweging en raakten van de weg af. 'Is Schwabe gek geworden?' schreeuwde onderofficier Plotzke. Hij probeerde zijn slee weer op de weg te krijgen. De derde en vierde slee, nog op behoorlijke afstand, remden, begonnen te slingeren, maar kwamen tot stilstand. De jonge luitenant stond rechtovereind naast de kisten met handgranaten en maakte bewegingen met zijn armen in de lucht. Niemand begreep hem, maar het was te zien dat hij bevelen brulde.

'Die stommeling denkt dat we op oefening zijn!' schreeuwde Plotzke weer. 'Iedereen dekken! De vorst is waarschijnlijk in zijn hersenen geslagen!'

De jongens van de eerste slee wentelden in de sneeuw. Erich Schwabe zat alleen achter zijn stuur gebogen en drukte het naar links. Op vijf centimeter er voorbij, dat is voldoende, dacht hij. Ik had er ook net als de anderen kunnen afspringen... maar wij hebben de slee nodig! Elk uur kan die ellende daar aan het front misgaan en dan is een slee misschien onze laatste redding, het laatste kaartje terug naar huis, naar de vrede, naar Ursula...